

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sapientissima Dei Mvndvm Regentis Gvbernatio; Ex qua
pendent, quæ vulgò in Casv, Fortvna, Fato, Esse Pvtantvr**

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1645

Præfatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52314](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52314)

PRÆFATIO.

Væ fuit iam olim, apud Scriptores minimè Christianos, de Virtute atq; Fortuna, ea etiam hodie est, apud malos, aut malè doctos Christianos, querela. Accusatur enim Virtus, vt pulchra quidem, cæterùm inutilis quæ sit: Fortuna, vt bona quidem, sed instabilis: & illius labores fructu, huius dona fide carere, aiunt. *Hæc accusatio licentior est, quam vulgò videtur; nam, si, quem petat, attentius cogitare velimus, deprehendemus, instrui illam in ipsius Naturæ Authorem, & Mandi Governatorem. Siquidem ipsam, quæ nobis omnia gignit atq; profert naturam alij Fortunam esse arbitrantur, alij Sapientiam, ait Plutarchus. Naturæ autem & Sapientiæ fons est Deus. Quippe, vt divina litteræ testantur: omnis sapientia à Domino DEO est. Cùm ergo ipsum artificem carpat, qui opus eius reprehendit, necesse est, vt Vniuersi Rectorem probri accuset, qui vel de Virtute queritur, tanquam inutili, vel Fortunæ injuriosam sibi existimat esse instabilitatem. Nam etsi nobis, vt Pindarus dixit, incerta est Fortuna, tamen vel ex eiusdem Plutarchi sententia, rectius dicitur Iustitiæ & Suadæ soror,*

Plutar. de Fortu. Rom.

Loc. citi

Eccli. I. 1.

Plut. ibid.

P R Æ F A T I O.

ac Prouidentia (siquidem ea est Promethea) filia , quo modo genus eius Alman describit. *Quid enim Fortuna facit , quod*

Sapi.143. *Deus non prouidit? Tua, Pater, prouidentia, ab initio , cuncta gubernat , ait ille. Omnes ergo Casus à Prouidentia pendent ; omnis Fortuna à Deo iustissime sapientissimeque gubernatur ; immo hi ipsi Casus Sapientia diuina quidam rinuli sunt ; per quos, in hac vita , homines, aut conuenienter rerum naturis ; aut , ad iustissimam aterna Prouidentia libellam , utiliter irrigantur.*

Quod si agnoscerent, in utraque Fortuna, diuinorum iudiciorum non utique censores essent , sed admiratores ; non in indignationis verba, sed in Propheta praconia ebullientes, atque ad omnem, vel proprium vel alienum casum, ex intimo affectu mentis , exclamantes :

Pf.144.3. *Magnus Dominus , & laudabilis nimis : & magnitudinis eius non est finis. Generatio & generatio laudabit opera tua ; & potentiam tuam pronuntiabunt. Magnificentiam gloriae sanctitatis tuae loquentur : & mirabilia tua narrabunt. Et virtutem terribilium tuorum dicent : & magnitudinem tuam narrabunt. Memoriam abundantiae suauitatis tuae eructabunt,*

P R Æ F A T I O.

bunt, & iustitia tua exultabunt. Neque enim iniquè se tractari à Fortuna dicunt, qui iustissimum Deum sciunt esse Fortunæ moderatorem. Et vel hinc fiunt patientes, quos celestis Suada, diuinæq; litteræ docent; nihil fieri sine eo, à quo facta sunt omnia, & sine cuius nutu, ne capillus quidem cadit de capite nostro. Hoc est, quod prouerbium pronunciat: Luc. 12. 7.

Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam; facile enim furit, & multa, contra Deum & proximum, stulta loquitur; multa insanit, Fortunæq; cæcæ ascribit, quæ suæ ascribere deberet aut cecitati, aut improbitati; cùm non videat, se eiusmodi Fortunam aut meruisse, aut in virtutis occasionem acceptare potuisse. Patiens autem meminit diuinæ Sapientie æquitatem, instar FIGULI, ad Fortunæ rotam sedere, eamq; ex arte summa, vel impellere, vel cohibere; motumq; omnem, velut HOROLOGIO à pondere, ita & humanis negotijs, à Numine accedere. Cùm enim sit à furore liber, animo sedato & tranquillo, de rebus limpidè iudicat; & multâ gubernatur prudentiâ, quæ Deum laudat, quæq; se etiam scit à Deo gubernari. Impatiens autem, idcirco stultitiam suam

Prou. 14.
29.

P R Æ F A T I O.

Strobæus
in serm.
de ira.

suam exaltat, & usq; ad insaniam, saepe etiã
usq; ad restim adigitur; quia animus perturba-
tus stagno similis est ventis agitato, cuius aqua
mota, & fluctibus exasperata imagines aut non
reddunt, aut concisas laceratãsq; referunt, ut
vel formosissima in ijs monstrosa esse videatur.
Mens autem furore libera aqua stanti, tran-
quilla & lucenti similis; rerum imagines inte-
gras recipit & genuinas. Quare totam rerum
seriem intuens, non mordet frenum, non calci-
trat contra stimulum, sed attendit ad equitan-
tis dirigentisq; voluntatem; hoc est, non cogitat,
quid cogitet calumniator; sed quid velit Deus,
qui iusto consilio, permittit alterum cõuitia in-
gerere. Ita cogitavit rex, qui, Semei eum conui-
tijs sibilisq; consectante, & lapidibus petente, di-
xit: Dimitte eum, ut maledicat, Dominus
enim præcepit ei, ut malediceret David: &
quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit?
Cogitare ita docuit ipse hominum Reparator,
qui iniquissimo iudici suo dixit: Non haberes
potestatem aduersus me ullam, nisi tibi da-
tum esset de super. Non ergo, ad Præsidentem, sed
ad primum motorem aspexit, quando crucem
humeris excipiens, exultauit, ut gigas, ad
currendam viam Passionis & mortis. Quis
stultorum non jurasset esse Casum aut Fortu-
nam,

2. Reg. 16.
10.

Ioan. 19.
11.

P R Æ F A T I O.

nam; Fatumq; suum non indignantissime ac-
 cussasset, quando spiritus imundi introierunt Mare. 7.
 in porcos; & magno impetu grex præcipi- 13.
 tatus est in mare, ad duo millia, & suffocati
 sunt in mari? Casusne hoc factum est, aut ali-
 quâ Deâ Fortunâ irascente? Certè cacodamo-
 num id voluntate, & Christi permissione acci-
 dit. Siquidē deprecabantur eum spiritus, di-
 cētes: Mitte nos in porcos, vt in eos intro-
 eamus. Et concessit eis statim Iesus. Con-
 cessit autem justè, vel quia Geraseni illo, maio-
 réq; damno digni erant, qui ita ingrato erant,
 animo, vt beneficia adepti abigerent benefacto-
 rem; nam rogabant eū, vt transiret à finibus
 eorum; quemadmodum D. Chrysostomus illū S. Chry-
 locū interpretatur: vel quia hinc potestas Chri- sost. home
 sti, & nominis auctoritas innotuit. Nam quod 29.
 rogant, vt transeat fines eorum, ait S. Hie- S. Hiero-
 ronymus, non de superbia hoc faciunt, sed nym. cō-
 de humilitate, qua se indignos Domini præ- ment. in
 sentia indicabant, sicut & Petrus ait: Exi à cap. 8.
 me, Domine, quia vir peccator sum. Matth.
*Vira-
 barum caussa fuerit, justa fuit. Quod si neque
 Casus in porcos, neq; Fortuna in gregem eorū,
 sine nutu Dei, quidquam potuit; poteritne in
 homines, & homines Christianos? Facile cre-
 dunt, nihil posse sibi sine Numine Diuūm ac-
 cidere,*

P R Æ F A T I O.

cidere, qui credunt, nihil vel viliſſimæ auicula-
rum cōtingere, ſine Creatoris voluntate. Non-
ne duo paſſeres aſſe vaneunt: & vnus ex il-
lis non cadet ſuper terrā, ſine patre veſtro?
Nolite ergo timere: multis paſſeribus me-
liores eſtis vos. *Hæc ratio omnes Caſus miti-
gat, omnem Fortunā excuſat; linguam omnem
in diuinas laudes facundam facit, vt non cum
lupis vlulet, ſed cum illa luſcinia, vbiq; & vſq;
canat: Quā magnificata ſunt opera tua,
Domine; omnia in ſapientia feciſti: imple-
ta eſt terra poſſeſſione tua.*

Pſal. 103.
24.

Sap. 6. 16.

S. Baſil.
ſerm. in
verba
Moyſis:
Attende
tibi ipſi.
Pſ. 138. 6.

Cogitare ergo de illa, ſenſus eſt conſum-
matus: & qui vigilauerit propter illā, citò
ſecurus erit. Quoniā dignos ſe ipſa circuit
querens, & in vijs oſtendit ſe illis hilariter,
& in omni prouidētia occurret illis. *Quod
in hoc libro oſtendemus. Qui itidem pars eſt Iu-
diciorū DEI, quæ, in hac vita noſtra, exer-
cet. Quare & tu, mi Lector, (verbis D. Baſilij
te compello) inueſtigabilem Conditoris tui
ſapientiam meditare, vt ſimul cū Propheta
dicas: Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me.
Attende itaq; tibi ipſi, vt DEO ſimul atten-
das. Ita neq; intus panebis, neq; foris formida-
bis auro, ne ſurripiatur. Ita non Fortunam, ſed
Fortuna Dominum timebis. Ita abhorrebis ab
impio*

P R Æ F A T I O.

impio illo Machiauelli dogmate, qui Principi suadet, vt Fortunæ & Casui felicitatem, nō virtuti & veræ religioni tribuat. Et hæc quidem sceleratum illud Sathanæ organū, prioribus duobus libris, quibus de Principe agit. Hac machina virtutem euertit. Nā, teste etiam Ethnico, si Solon Remp. fortuitò cōstituit; si Miltiades Fortunæ munere exercitum duxit; si Aristides Casu fuit justus: nullum iam virtutis erit opus. Nimis, hoc auo, serpsit illa pestis, quæ, vt virtuti nihil relinquat, omnia tribuit Fortune. Quamobrem, dum Fortuna semper in ore est, diuina Sapiētia, Proidentia, Iustitiaq; memoria è mente pellitur. Quadrat proinde in nostrum seculū illud, quod de Romanis dictum est cum sale: Sapiētiæ in hunc vsq; diem (nisi Constantinopoli) templum non est, neq; Temperantiæ, aut Tolerantiæ, aut Magnanimitatis, aut Continentiæ. Fortunæ verò templa sunt splendida & antiqua, ac tantū non cū primis, Romæ, fundamentis posita. Extrita mentis sit homo, qui horologiū nō solūm externa facie pictū, aut sculptum, stilo indice velut linguā loquens, aut tāquam digitum in numeros horarum intendens; sed etiā, in visceribus, tot currentibus rotulis animatum, tot reuolutis in sese dentibus

Anton.
Possen.
lib. 1. Bib-
lioth. se-
lectæ.
cap. 26.
Plutarch.
orat. 2. de
Fort. vel
Virt.
Alex.

P R Æ F A T I O .

dentibus complicitum; tot ferri Meandris inquietum, tot cardinibus vinculisque compactū, si intueatur, pronunciet, non certis ponderibus id librari, non moueri consilio, deniq; non arte concinnatum esse, sed casu & temerè ita coactuisse. Sicut ergo in horologio Archimedicum admiramur ingenium, ita in toto mundo, diuinum illum Opificem suspiciamus, eiusq; sapientiam agnoscamus; nec temerè ac fortuito putemus, Solem, Lunam, sidera, orbēq; caelestes rotari; multoq; minùs homines ipsos, quorum causa sphaera & astra, tam certis motibus quotidie currunt & recurrunt, suosq; circulos, vel mensibus, vel annis, vel seculis, absoluunt. Sic Fortuna rotans, qui mente voluit, non voluit, ut saxum suum Sisyphus, sed ut, structo meliore templo, incipiat Sapiencia litare, ac desinat sacrificare Fortune. Illud monere debeo, de Fortuna me agere, eiusque vel dominio, vel freno. Fortunatos & Infortunatos, pro re nata, attingi. Ilias esset, si vellem omnes enumerare. Et eiusmodi vel ludibria, vel spectacula, passim, in reliquis de iudicijs DEI partibus recensentur.

S A P I E N -